

ISSN (Print) 2616-7174
ISSN (Online) 2663-2500

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ЖУРНАЛИСТИКА сериясы

JOURNALISM Series

Серия **ЖУРНАЛИСТИКА**

№3(128)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2019

Nur-Sultan, 2019

Нур-Султан, 2019

Бас редакторы **Қайрат Сак**

филология ғылымдарының кандидаты, профессор (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Айтмұханбет Есдәулетов** *ф.ғ.канд., доцент (Қазақстан)*

Бас редактордың орынбасары **Гүлнар Кендірбай** *PhD (АҚШ)*

Редакция алқасы

Алдабергенов Қырықбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Асанов Қойлыбай	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбдіманов Өмірхан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбішева Вера	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әшірбекова Гүлмира	Ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (АҚШ)
Дзялошинский Иосиф	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Жақып Бауыржан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Жусупова Алматы	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Ирназаров Кудрат	Т. ғ. д., проф. (Өзбекстан)
Корконосенко Сергей	Саяси ғ. д., проф. (Ресей)
Қара Әбдіуақап	Т. ғ. д., проф. (Түркия)
Қозыбаев Сағымбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Лебедева Татьяна	Ф. ғ. д., проф. (Франция)
Нұртазина Роза	Саяси ғ. д., проф. (Қазақстан)
Омашев Намазалы	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Ризун Владимир	Ф. ғ. д. проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Қазақстан)
Сердәлі Бекжігіт	Ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Тахан Серік	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Тоқтағазин Мұратбек	Ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Халилов Әбдіғани	PhD, проф. (Қырғызстан)
Ченгел Хулия Касапоғлы	PhD, проф. (Түркия)
Шайхитдинова Светлана	Филос.ғ.д., проф. (Ресей)
Шалахметов Ғаділбек	Халықаралық Еуразиялық телевидение және радио академиясының академигі (Қазақстан)
Шестеркина Людмила	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Шульцман Петр	Өнертану ғ. к., доцент (Қазақстан)

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Жауапты хатшы: Гүлжазира Ертасова

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ЖУРНАЛИСТИКА сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК.
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27. 03. 2018 ж. №16995-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 25 дана.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,
тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Kairat Sak**
Candidate of Philology, Professor (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Aitmukhanbet Yesdauletov** *Candidate of Philology, Associate Professor (Kazakhstan)*
Deputy Editor-in-Chief **Gulnar Kendirbai** *PhD, Professor (USA)*

Editorial board

Aldabergenov Kyrykbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Asanov Koilybay	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abdimanov Omirkhan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abisheva Vera	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Ashirbekova Gulmira	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Brown Michael	PhD, Prof. (USA)
Dzyaloshinski Iosif	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Jakyp Baurjan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhussupova Almatay	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Irnazarov Kudrat	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Uzbekistan)
Korkonosenko Sergei	Doctor of Political Sciences, Prof. (Russia)
Kara Abdulvahap	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Turkey)
Kozybayev Sagymbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Lebedeva Tatiana	Doctor of Philology, Prof. (France)
Nurtazina Roza	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Omashev Namazaly	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Rizun Volodymyr	Doctor of Philology, Prof. (Ukraine)
Syed Agil bin Shekh	PhD, Prof. (Malaysia)
Saubayev Madiyar	PhD, Prof. (Kazakhstan)
Bekzhigit Serdaly	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Takhan Serik	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Toktagazin Muratbek	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Khalilov Abdygani	PhD, Prof. (Kyrgyzstan)
Çengel Hülya Kasapoglu	PhD, Prof. (Turkey)
Shaikhitdinova Svetlana	Doctor of Philosophy, Prof. (Russia)
Shalakhmetov Ghadilbek	Academician of the International Eurasian Academy of Television and Radio (Kazakhstan)
Shesterkina Ludmila	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Shultsman Petr	Candidate of Art, Assoc. Prof. (Russia)

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Executive Secretary: Guljazira Yertasova

Editorial address: 2, K.Satpayev str., of.402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. JOURNALISM Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity off economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No 16995-Ж from 27.03. 2018.

Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies

Address of printing house: 13/1, Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31413)

Главный редактор **Кайрат Сак**
кандидат филологических наук, профессор (Казахстан)

Зам. главного редактора **Айтмуханбет Есдаuletов** к.ф.н., доцент (Казахстан)
Зам. главного редактора **Гульнар Кендирбай** PhD (США)

Редакционная коллегия

Алдабергенов Кырыкбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Асанов Койлыбай	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абдиманов Омирхан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абишева Вера	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Аширбекова Гульмира	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (США)
Дзялошинский Иосиф	Д. ф. н., проф. (Россия)
Жакып Бауыржан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Жусупова Алматай	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Ирназаров Кудрат	Д. ист. н., проф. (Узбекистан)
Корконосенко Сергей	Д. полит. н., проф. (Россия)
Кара Абдиуакап	Д. ист. н., проф. (Турция)
Козыбаев Сагимбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Лебедева Татьяна	Д. ф. н., проф. (Франция)
Нуртазина Роза	Д. полит. н., проф. (Казахстан)
Омашев Намазалы	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Ризун Владимир	Д. ф. н., проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Казахстан)
Сердали Бекжигит	К. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Тахан Серик	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Токтагазин Муратбек	К. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Халилов Абдигани	PhD, проф. (Киргизстан)
Ченгел Хулия Касапоглу	PhD, проф. (Турция)
Шайхитдинова Светлана	Д. филос. н., проф. (Россия)
Шалахметов Гадильбек	Академик Международной Евразийской академии телевидения и радио (Казахстан)
Шестеркина Людмила	Д. ф. н., проф. (Россия)
Шульцман Петр	К. н. искусств., доцент (Казахстан)

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Ответственный секретарь: Гульжазира Ертасова

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ЖУРНАЛИСТИКА
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК.
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16995-Ж от 27. 03. 2018 г.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 25 экземпляров.
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (вн.31413)

Мазмұны

БАҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМ

<i>Алдабергенов Қ.М.</i> Қазақ жеріндегі жаппай ашаршылық және репрессия жылдарындағы баспасөз	8-13
<i>Дүйсебай Д., Тасполатова Р.</i> Спорт журналистерін кәсіби деңгейде дайындау мәселелері	14-21
<i>Трофимова Г.Н., Петров Г.П., Барабаи В.В.</i> Билингвалды медиакөңістіктегі Саха-Якутияның этнобағытталған журналистикасы	22-38
<i>Шындалиева М.Б., Саркенова Қ.Қ.</i> Журналистика, филология мамандықтары оқу бағдарламасын дайындаудағы өзекті мәселелер	39-44

ЖАҢА МЕДИА

<i>Амангелдиева Г.С., Сақ Қ.Ө.</i> Сандық журналистиканың қалыптасуы және өзгермелі көкжиектері	45-52
<i>Маулет Зүлкәпіл, Тоқтарбай Б.</i> Ақпараттық жаңа технология және дәстүрлі журналистика	53-60

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

<i>Есенбекова Ұ.М.</i> Трансмедиалық баяндаудың тұжырымын зерттеудегі теориялық ұстанымдар	61-66
<i>Сулейменова А.Э., Жусупова А.М.</i> Жергілікті қауымдастық аудиториясына аймақтық теледидардың мәдени әсер ету нысаны	67-72

Contents

THE MEDIA AND SOCIETY

<i>Aldabergenov K.M.</i> Press In Time of Mass Famine and Repression In Kasakh Land	8-13
<i>Duisebay D., Taspolatova R.</i> Issues of Professional Training of Sports Journalists	14-21
<i>Trofimova G.N. , Petrov G.P., Drum V.V.</i> Ethno-oriented Journalism in the Bilingual Media Space of Sakha-Yakutia	22-38
<i>Shindaliev M.B., Sarekenova K.K.</i> Actual Problems of the Curriculum of Journalism and Philology Specialties	39-44

NEW MEDIA

<i>Amangeldiyeva G.S., Sak K.O.</i> The Formation and the Changing Horizons of Journalism Digital	45-52
<i>Maulet Zulkapil, Toktarbai B.</i> Information Technology and Traditional Journalism	53-60

TELERADIOJOURNALISTIKA

<i>Yessenbekova U.M.</i> Theoretical Bases of Concept Development Transmedia Storytelling	61-66
<i>Suleimenova A.E., Zhusupova A.M.</i> A regional Television Like an Object of Culture Influent to Local Community	67-72

Содержание

СМИ И ОБЩЕСТВА

<i>Алдабергенов К.М.</i> Печать Казахстана в годы голодомора и политических репрессий	8-13
<i>Дуйсебай Д., Тасполатова Р.</i> Вопросы профессиональной подготовки спортивных журналистов	14-21
<i>Трофимова Г.Н., Петров Г.П., Барабаиш В.В.</i> Этноориентированная журналистика в билингвальном медиапространстве Саха-Якутии	22-38
<i>Шындалиева М.Б., Саркенова К.К.</i> Актуальные проблемы учебной программы факультетов журналистики и филологии	39-44

НОВЫЕ МЕДИА

<i>Амангелдиева Г.С., К.О. Сак</i> Формирование и меняющиеся горизонты цифровой журналистики	45-52
<i>Маулет Зулъкапил, Токтарбай Б.</i> Информационные технологии и традиционная журналистика	53-60

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

<i>Есенбекова У.М.</i> Теоретические основы разработки концепции трансмедиа сторителлинга	61-66
<i>Сулейменова А.Э., Жусупова А.М.</i> Региональное телевидение как объект культурного воздействия на аудиторию местного сообщества	67-72

ГТАХР 19.01.11

Зүлькәпіл Маулет¹, Б. Тоқтарбай²

¹Моңғолия мемлекеттік университеті, Улаанбатор, Моңғолия

²Л.Н. Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

(E-mail:beibit.togtarbai@mail.ru)

Ақпараттық жаңа технология және дәстүрлі журналистика

Андағна. Мақалада электронды құралдар атауларының біздің сөз қорымызға ену негіздері талқыланады. Бүгінде жаңа ақпараттық технология қарқынды дамып, аса жылдам өзгеріске ұшырап, қоғамда атқаратын ролі артып қоғамдық институтқа айналды.

Ақпараттық жаңа технологияның әсерінен дәстүрлі журналистика саласы да жаңа сипатты заманауи бұқаралық ақпарат құралдарымен бірге дамып, жаңа бағыттары айқындалды. Мақалада авторлар заманауи журналистиканың бірегей ерекшеліктерін анықтайтын интерактивтік сипаты мен жеке тұлғаның журналистикадағы ролі деген тақырыптарды жан-жақты талқылайды.

Ақпараттық жаңа технологияның ең негізгі сипаттарының бірі - интерактивтік сипаты. Осы интерактивтік сипат ғылымдардың БАҚ туралы сызықтық модель тұжырымдамалары мен ұстанымдарынан бас тартуға әкеліп соқтырды.

Түйін сөздер: Ақпараттық жаңа технология, қоғамдық институттар, журналистика, заманауи журналистика, жеке тұлға.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-7174-2019-128-3-53-60>

Кіріспе. Ақпараттық жаңа технологияның әсерімен дәстүрлі журналистика саласында болмаған көріністер заманауи бұқаралық ақпарат құралдарының тәжірибесіне еніп, оның дамуын және бағытын айқындай түсуде. Біз заманауи журналистиканың бірегей ерекшеліктерін анықтайтын оның интерактивтік сипаты, ақпаратты уақыттың түйсінуі, жеке тұлғаның журналистикадағы ролі деген тақырыптарды талқылайық. Нақтырақ айтсақ интерактивтік сипат дегеніміз ақпаратты таратушының және қабылдаушының тарапынан өзара байланысқа қойылатын бақылауды көрсететін онлайн қатынастың сипаты деуге болады. Интерактивтің негізгі сипаты екі адамның арасындағы қарапайым диалог. Бұл байланыстағы ортақ іс әрекет болумен қатар әр қатысушы кез келген уақытта диалогті үзіп, тақырыпты өзгертіп немесе жаңа пікір тудыруға болады деген сөз.

Дәстүрлі медианың онлайн түрі болсын немесе басқа құралдары да интерактивтік сипатта емес. Себебі көптеген жағдайда ақпаратты өндіруші бұқарамен бір жақты ғана байланыста болып келеді. Кері байланыс орнату жолдарының ауқымы тар және қол жетімді емес. Мысалы: газетке келген хаттар, рейтинг зерттеулері, басылып шығатын парақтар саны деген сияқтыларды атауға болады. Газет, журнал, кітап және кинолар басылымнан шыққан соң ешбір өзгеріссіз заттарға айналатындықтан қабылдаушы тарапы бұларға зейін қоюы немесе мүлде ескермеуі мүмкін. Газеттің немесе кітаптың бір парағынан әркім әртүрлі пікір түйгенімен ақпараттың мазмұны мүлдем өзгермейді. Қазіргі заманғы шетелдік және отандық жаңалықтар бағдарламаларын көргенде, ғаламның бақылаудан шығып кеткендігі туралы қорытынды жасауға тура келеді. Ақпарат агенттіктерінің бұзақылық, зорлық зомбылық жайлы именбестен хабар таратып, назарды басқа жаққа бұруы қоғамдағы маңызды мәселелерді шешуге кері әсерін тигізуде екенін зерттеушілер бірнеше рет атап өтті.

Ақпараттың жаңа құралдары адамдарды интерактивтік қатынасқа түсуге жақсы әсер етеді. Мұндағы негізгі фактор – электронды байланыстың екі жақты сипаты, жылдамдығы, тығыз қарым-қатынас, ақпаратты таратушы және қабылдаушы тарапынан процеске қойылатын бақылаудың арта түсуінде.

Соңғы жылдары мәтіндерді және кейіпкерлерді «ақылды» электронды тасымалдағыштар арқылы тарату авторлар мен режиссерлердің назарын аударып отыр. Себебі, жаңа ақпараттық технология мәдениет саласында жаңаша бағытты қалыптастыруға әсер етуде. Автор оқырманға жазбаны өзгертуге, басқа балама таңдауға және жазу процесіне қатысуды ұсынады. Суретші көркем кескіннің пішіні мен түсін белгілі мөлшерде өзгертуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, аудитория көмегімен құрастырылған электронды кітаптар, пьесалар мен фильмдер пайда бола бастауы мәдени саладағы жаңа құбылыс.

Адамдар интерактивті сипатты жеке көзқарастарын білдіретін және таңдау жасайтын тәсіл ретінде жақсы қабылдауда. Оларға өз көзқарасын білдіру, жарнамалық бейнелерді айналып өту, көптеген арналардан өз қалағанын таңдау, кәсіби фактілер мен ақпаратты табу ұнайды. Газет оқу мен теледидар көруді демалыспен үйлестіру – жалпы құбылыстардың бірі.

Интерактивтілік – адамдар арасындағы қарапайым қарым-қатынасты белгілі бір мөлшермен анықтайтын байланыс процесі. Адамдар арасындағы қарым-қатынаста таратушы мен қабылдаушы ақпарат алмасу функциясын кезектесіп атқарумен қатар әрбір қатысушы кері байланысты қандайда бір жолмен жылдам және толығымен орнату мүмкіндігіне ие. Әрбір қарапайым байланыс интерактивті болуы мүмкін емес. Себебі, бір жақты байланыс кез келген қабылдаушыны жедел және толық кері байланыспен қамтуды алдына мақсат етіп қоймайды. Қоғамдық ақпарат таратушы өз аудиториясының не істеп жатқанын, не ойлайтынын, не сезінетінін білмейді және әрбір қабылдаушы өзінің оң және теріс әрекеттерін білдіре алмайды.

Сонымен қатар, интерактивтілік әрекетті қарым-қатынастың мазмұнына бірге бақылау қою мүддесі ретінде қабылдауға болады. Мысалы, адамдар арасындағы байланысқа қатысушылар әңгіме тақырыбын өзгерту немесе бас тарту арқылы байланыс процесіне, мазмұнына және мәніне әсер етуі мүмкін.

Жоғарыда айтылғандардан шығатын қорытынды БАҚ-ты дамытудың маңызды ерекшеліктерінің бірі оның интерактивтік сипат екені анық. Журналистердің аудиториямен жасаған диалогы тек қана сол мезгілде орындалуымен айырықша. Оны зерттеушілердің айтуынша жеткізсек, «интерактивтілік – журналистика мазмұнының ерекшелігі, артықшылығы диалогтың дәл сол сәтте жүрілуі немесе мақсатты аудитория сұранысындағы ақпаратты өндіру, өңдеу, тарату және бақылау әрекеттерінің өзара тығыз байланыста болуы»[1].

Заманауи журналистикада интерактивтік сипат ерекше орын алғанымен, дәстүрлі журналистикадан бас тарту мүмкін емес екендігі айтпаса да түсінікті. Дегенмен, коммуникацияның жаңа бағыты және заманауи журналистің жаңа стилі қалыптасып жатқандығын мойындауға тиістіміз.

Ақпараттық жаңа технологияның нәтижесінде журналист жаңалығы жаһандану үрдісіне еріп отырғандығын біз әртүрлі ақпараттық технологиядан байқай аламыз. Дегенмен, соңғы жылдары көрермен мұндай жедел ақпараттан оқиғаның сипаты мен табиғаты туралы толық мәлімет ала ма жоқ па деген сұрақ туындап отыр. Кішкентай қорапшадағы спутник, сандық бейнемагнитофон және құрастырушы техниканың толық жиынтығы аудиторияға ұсынып отырған ақпараттың сапасын күрт өзгертеді деуге болады. Мәселен медиа өнім өндірушілер арасындағы қатаң бәсекелестік, нашар менеджмент және көбінесе технологиялық құрылғыларды орынсыз орналастыру сияқтылардың салдарынан оқиғаның қызу нүктесінен дайындалған хабарлардың негізі айтарлықтай өзгеріске ұшырауда. Бүгінде кейбір журналистер ақпараттың тікелей берілуі және оқиғаны эксклюзивті сипатына баса назар аударған жағдайда аудитория ақпаратты толық түсінбей қалуы мүмкін деп аландайды. Медиа өнім өндірушілер өз пайдасы үшін (бүгінгі таңда телеақпараттық бизнесі \$ 3 млрд шамасында бағаланады) әр тарапқа бөлінген аудиторияның кең ауқымын игеру мақсатында әр түрлі оқиғалардың маңыздылығына қарамай ұсынатын болған. Осыдан болып журналистика мен жарнама арасындағы ерекшелік құнын жоғалтуда.

Медиа зерттеуші Элих Катц бүгінгі күні жылдам өзгеріп жатқан оқиғалар мен ақпараттарды жедел жеткізу үшін кәсіпқой редактордан немесе сұхбаттан бас тарту, атап айтқанда, «дәстүрлі көзқарастағы журналистика аяқталу алдында тұр» дегенді айырықша атап көрсетеді [2]. Жаңа технология ақпаратты аса шапшаң таратып жатқандықтан оны жинау, жазу және өңдеу үшін уақыт жеткіліксіз, сонымен қатар арналардың өзара бәсекелестігі қабылдаушыларды еріксіз оқиғаның қатысушысы ретінде сезінуге итермелеуде. Кешкі бағдарламаға арнайы әзірленген жаңалық эфирге шықпай қалу ықтималдығы өте жоғары. Себебі жиырма төрт сағат бойы үздіксіз жүріліп жатқан ақпарат ағынындағы соңғы «жанды» жаңалықтар «ескі» хабарламаларды салыстырмалы түрде қатардан ығыстыру қарапайым құбылысқа айналуда. Сондықтан журналистер мүмкіндігінше дер кезінде дайындалған хабарларды жеткізуге тырысады. Алайда біздің ақпараттық технологиялық деңгейіміз әлі жоғары мүмкіндікке жетпегендіктен «жанды» немесе «шамамен жанды» дейтін санаттағы хабарлар саны шектеулі.

CNN стиліндегі журналистканы қолдаушылар көрермендердің өзіне редакциялау мүмкіндігін бергенімен ерекшеленеді деп санаса алайда сыншылар мұны кәсіби маман атқару керек деп есептейді. Сонымен қатар мамандар – журналистер қателік жасауы немесе жалған мәліметтер таратуы мүмкін екендігін ескерте келе шағын хабарлар мен әлеуметтік-саяси процестер арасындағы айырмашылық жақындай түсуі мүмкіндігін жоққа шығармайды. Сондықтан заманауи журналистиканың жаңа ақпараттарды дер кезінде жеткізу артықшылығын бағалай отырып, дәстүрлі журналистика мен арасындағы тығыз байланыстың маңызын тиянақты зерттеу қажеттілігі туындап отыр. Қысқаша айтқанда, заманауи журналистка дәстүрлі журналистканы ығыстыра ма немесе бірі келесісінің олқылықтарын толтыра ма деген сұрақтар жауабын күтуде.

Ақпараттың ең қорқынышты, шиеленісті, зорлық-зомбылықты яғни негативті сипаттайтын қазіргі бейнесі – қабылдаушыларға, әсіресе кез келген ақпараттан шектен тыс ләззат алатын ерекше адамдарға ешқандай дүниеге елең етпейтін мінез дарытып, «коллективті моральдық тозуға ұшыратуы» әбден мүмкін. Қазіргі заманғы шетелдік және отандық жаңалықтар бағдарламаларын көргенде, ғаламның бақылаудан шығып кеткендігі туралы қорытынды жасауға тура келеді. Ақпарат агенттіктерінің бұзақылық, зорлық зомбылық жайлы именбестен хабар таратып, назарды басқа жаққа бұруы қоғамдағы маңызды мәселелерді шешуге кері әсерін тигізуде екенін зерттеушілер бірнеше рет атап өтті. Жаңа технологияның соңғы жетістігімен қаруланған түсіруші топ адамзаттың ең қатыгез және қорқынышты оқиғаларынан тікелей эфир жасайды, ал бұл редакция үшін «жаңалық» емес екенін түсінбейді.

«Жанашырлықтан айырылу» – дегеніміз көрермендер мен оқырмандар осындай үрейлі оқиғаларды қайталап көре келе кінәлілер мен зорлаушылар жайлы олардың қорқыныш сезімін біртіндеп жоғалтуды атайды. Әлеуметтанушылар мұндай зорлық-зомбылық жайлы теледидардан үнемі көрсету қоғамдағы қайғылы жағдайды елемей, бей-жай қарайтын тасжүректердің санын көбейтіп, бүгінгі бейбіт өмірге қауіп төндіреді деген қорытынды жасады.

24 сағат бойы қызмет жасайтын әлемдегі ең ірі БАҚ-тардың бірі CNN – жаһандандың ірі себепкері. Сонымен қатар Reuters және Microsoft сияқты ғарыштық жетекші медиа жасаушылар электронды журналистика әлеміне үстемдік етуде. Электронды журналистика ғарыштық және уақыттық факторларға тәуелді емес, әлеуметтік мәдени жүйеде ақпаратты таңдау, жинау, көрсету, тарату жолында жаңаша үлгіде. Жаңа медиа мен дәстүрлі журналистиканың деректерді жинау әдісінде айтарлықтай айырмашылық болуымен қатар мұны «жаңалық туралы білік» деген мағынада түсінуге болады [3].

Кибернетика тұжырымдамасының ажырамас бөлігі болып табылатын компьютерлік технологияны кеңінен қолданатын ақпарат құралының жаңа буынын байланыс ғылымында кибержурналистика деп атайды. Зерттеушілер оны «телевизия және интернет арқылы жұмыс жасайтындар жаһандық тақырыптар бойынша білім алуда» деп түсіндіреді [4].

Кибернетика – бұл тірі организм, көлік құралдарының және қоғамның басшылық және ақпарат берудегі жалпы ұйымдық құрылымы туралы ғылым. Сондықтан қазіргі заманғы ең кеңінен қолданылатын БАҚ жүйесі кибержурналистика деп аталады.

Кәсіби журналистика деңгейінде конвергенция немесе ұқсастық қоғамдық БАҚ-тарды өзара интеграциялауға әсер етеді. Бір ақпарат құралының міндетін басқасына ауыстырудың нәтижесінде бірдей мазмұнды әртүрлі арналардан қабылдауға мүмкіндік туып, байланыс пен ақпарат арналары жайлы ескі ұғымдар түбегейлі өзгертін болды. «Ескі» ақпарат құралдарының болашағы белгісіз» [5].

Бірақта, зерттеушілердің айтуынша қоғам тарихында қарым-қатынастың жаңа пайда болған түрі ескі құралдарды толығымен жоққа шығармаған. Керісінше бұған дейінгі ақпарат құралдарының артықшылығын тиімді пайдаланып, жаңа технологияның жаңа әдістерімен ұштастыра пайдаланып келген. Әртүрлі ақпарат құралдарының өзара жақындасу, бірігуі әртүрлі арналар үшін біріккен медиа өнімдердің жасалуы жаңа композициялардың пайда болуына себепші болуда. Қазір біздің баспа өнімдерімізде әртүрлі БАҚ элементтерінің сипатына ие жазба түрінің көбеюін осы арқылы түсінуге болады. Сарапшылар бұл процеске әртүрлі көзқараста қарайды.

Олардың кейбіреулері өте оптимистік көзқараста. Мысалы, ресейлік тележурналистика зертеушісі В. Егоров жазба түрлерін реформалауды «тірі» процесс деп атаса, Л. Землянова қатарлы зерттеушілер қарсы болды [6]. Соңғы жылдары байланыс теориясы бойынша маманданған зерттеуші Л.М. Землянова: «Бұл ақыр соңында БАҚ-тың бұқараны қамтитын байланыс қатынасының қабілетін және адамдар оны жеке басының мүддесіне пайдалану аралығындағы қатынастың бұзылуына ықпал етіп, БАҚ-тың бұқараға қызмет етуші мақсаты ешқандай мәнсіз болуына алып келеді», - деп жазады [6].

Әлеуметтану мен саясаттану ғылымында «депривация» ұғымы адамдардың, қоғамдық топтардың өмірлік қажеттілігін қанағаттандыру мүмкіндіктерінің азаюына, кемуіне немесе сондай мүмкіндіктен айырылуына қатысты әлеуметтік процестерді сипаттауда қолданылады. Жаңа цифрлық медиалар қоғам мен адам өмірінде депривациялық құбылыстардың күшеюіне жол ашты. Өйткені, бұқаралық медиалар мен ондағы медиапсихологиялық тәсілдердің сапалы жетілуінің нәтижесінде адам мен қоғам өмірдің шынайы, объективті картинасын көру мүмкіндігінен айырылды. Жарнама беруші де, билік құрылымы да, билікке қарсы саяси күштер де ақпаратты өзінің мүддесіне сай бұрмалап, адамның санасына өздеріне қажетті образдар мен пікірлерді, көзқарастарды жарыса таңа бастады.

Әлемде болып жатқан саяси шиеленістер, әскери қақтығыстар, террорлық сойқандардың барлығы бізге тура ақпарат күйінде емес, бұрмаланған, интерпретацияланған формада келіп жетеді. Оның ішінен шындық пен өтірікті, ақ пен қараны аршып алу үшін де жоғары кәсіби біліктілік, сол мәселелерді кәсіби деңгейде сараптай алатын маман болу керек. Міне, бүгінгі күнгі адамдардың ақпаратқа деген, білімге деген өмірлік қажеттіліктерінің депривацияға ұшырауын осындай көріністер арқылы түсіндіреміз [6].

Қазіргі уақытта конвергенттік журналистика алдында осындай мәселелерді қойып отырғаны рас. Мұны интернет журналистикадан немесе әлеуметтік желі ақпараттарынан оңай аңғаруға болады. Бүгінде кез келген адам қолдағы материалын электронды жүйеге жүктей алады, мұны бір сайт «ақпарат», екіншісі «ойын-сауық», ал үшінші «жарнама» деп атайтыны қарапайым құбылысқа айналды. Кез келген оқырманның интернетке жүктеген материалын кәсіби журналистикадан ажырату оңай, бірақ қандай жазба түріне арналғанын ажырату критерийлері жоқ. Мұндай критерийлерді белгілеу де мүмкін емес.

Желілік журналистика көбінесе басқа ақпарат құралдарының ортақ сипаттамаларын ескере отырып, біртіндеп өзіндік үнін, келбетін, материалды жазу оны орналастыруға дейін ықпал етуге тырысады. Әрине, жаңа медиа өзіндік ерекшелігін айқындау үшін белгілі бір уақыт қажет ететіні түсінікті. Мысалы, бұхаралық сипаттағы мерзімді баспасөз өнімдері 50

жылдан астам уақыт өткен соң 1880-ші жылдардың соңына қарай ғана заманауи басылымға тән сипатқа ие болды. Теледидар алғаш пайда болған кезде онда жаңалықтар қызметі газет мәтіндерін тікелей оқумен шектелетін. Тек қана бейнежазбалар қарқынды дамып әрі кеңінен таралған кезден бастап тележурналистер бұқаралық бағдарламалар дайындау мен таратудың өзіндік тәсілін әзірледі.

Бірақ бір нәрсені – мойындау керек. Жаһанды қамтыған интернеттік желі журналистерге өздерінің білімдері мен біліктерін сынап көруге, қалаған ақпаратын табуға, басқалардан үйренуге және басқа бұқаралық ақпарат құралдарында кездесетін әртүрлі шектеулерден арылып, барынша еркін болуға мүмкіндік берді.

«Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қарқынды дамуының нәтижесінде жаңа медиалық арналардың қатары артып, интернет пайдаланушылардың саны бұрын-соңды болмаған деңгейге жетіп, әсіресе соңғы онжылдықта дәстүрлі журналистиканың негізі босаңсыды деуге болады. Кейбір батыстық ықпалды журналдардың жазуы бойынша көпшілікті қамтыған ақпарат құралдарының серпіні аяқталып, жеке тұлғаның қатысуымен немесе партиципаторлы ақпарат құралдарының кезеңі басталды» [7].

Ақпараттық жаңа технология дәуірінде қабылдаушылар саны бірте-бірте азая түсетіндігі сезіліп отыр. Адамдардың назарын аудару үшін орта және ірі ақпараттық компаниялар ғана емес, сонымен бірге кішігірім компаниялар, жеке тұлғалар бірігіп немесе ақпарат таратушылар бір-бірлеп әрекет етуге тиіс. Олар өздері өндіретін ақпараттық өнімдердің нәтижесінде кейбіреулері жетістікке жетіп, енді біреулері банкротқа ұшырайды. Бірақ бұл мәселе қатты алаңдатпайды, себебі олардың мақсаттары мен себептері басқа. Таразының бір басындағылар ақпаратты өздерінің атақ даңқы мен танымалдығы үшін жасайды, ал екінші жағындағылар жеке тұлғаның супербрендін қалыптастыруға тырысады. Заманауи ақпараттық нарықта адамдар жаңа ақпарат құралдарын (сондай-ақ, кірістің негізгі көздері болып табылатын жарнама) белсенді «пайдаланып» оның іс әрекетіне белсенді араласатындығы – ақпараттың белгілі деңгейін қандай да бір жолмен, кез келген тәсілмен жасап жатқандығының дәлелі бола алады. Зерттеулерге қарасақ, американдық жасөспірімдердің жартысынан көбі интернеттегі мәтіндерден бастап, фото, бейнеклип, музыка сияқты әртүрлі контенттерді жасап шығаратыныны айтылады.

Жеке тұлғаның араласуымен өндірілген ақпарат өнімдерінің басты ерекшелігі – қабылдаушылар мен авторлар арасындағы айырмашылықты азайтуға бағытталған. «Бір адамнан көп адамға» бағытталатын дәстүрлі журналистиканың «ұстаз дәрісі» сипатындағы байланыс бүгінде жеке адамдар арасындағы «әңгіме» болып өзгеріп жатыр. Бұл өзгерістер дәстүрлі журналистиканың негізгі қағидаларын өзгертуге әсер ете бастады. Бүгінде жастардың көп бөлігі, болашақта адамдардың белгілі мөлшері ненің рас ненің жалған екендігіне өздері ұйғарым жасайтын болады. Бұған әсер ететін көптеген факторлар бар екендігі белгілі. Олар кейде кәсіби редакторлардың таңдауына сенсе, енді бірде бүгінде пайда болған жаңа технологиялар мен бірлескен жұмыстардың нәтижесінде анықталған көпшіліктің ортақ ой пікірін құрметтейді.

Бүгінде шамамен әрбір адам жеке блог жүргізеді. Ал журналистика дербес жеке сала емес адамдар арасында пікірлесу алаңы болып өзгергенін біз сәт сайын сезініп отырмыз. Бүгінгі журналистика тек дәстүрлі журналистиканың электрондық нұсқасы емес, блог(blog) және азаматтық журналистика(citizen journalism) деген екі формасымен ерекшеленеді. Басқаша айтқанда, блог – адамның жеке электронды күнделігі, ал азаматтық журналистика – адамдар өзінің қалаған шығармашылық өнімін сайттарға ұсына алатындығын білдіреді.

Азаматтық журналистиканың артықшылықтарының бірі – жасалып жатқан контенттің жергілікті ең жақын ортаға сай сипатты (гиперосталинге) болып келуінде. Басқаша айтқанда, авторлар мектептің спорттық жарыстары сияқты жергілікті газеттер үшін кіші-

гірім, маңызы аздау жаңалықты құнды ақпарат ретінде ұсына алуы қалыпты жағдай. Әрине, қоғам үшін блогерлерден бастап азамат-журналистерге дейін жасаған өнерлі тұлғалардың үлесі ерекше екендігі түсінікті.

Кейбір зерттеушілер қазіргі кездегі тұрақты басылымның бүгінгі жағдайына қарап, болашаққа тым пессимистік көзқараста болып отыр. Мысалы, апталық Commentary журналында Джозеф Эпштейн газеттердің ешқандай бос кеңістіксіз шығып жатқандығын сынап, егер осылай жалғаса берсе газет шыбын өлтіргіш немесе балық орауға ғана қажет болады деп келеке етеді. Сонымен қатар оның ең соңғы газеттің ең соңғы оқырманы 2040 жылы оны оқиды деген пікірі қызықшылық тудырып отыр.

Бүгінде газет өндіру саласы өте қиын уақытты бастан өткеріп жатыр. Соңғы екі онжылдықта баспа басылымдары күрт төмендеді. Жастардың көпшілігі күнделікті газеттерді оқымайды.

Дегенмен, қиын жағдайға ұшыраған басқа секторлар сияқты бұл саланың да өзіндік артықшылыққа ие болып отырғандығын зерттеушілер айтуда. Газет басылымы қанша азайды дегенмен де 2004 жылы Американдық 12 ірі газеттің орташа табысы Fortune журналының тізіміне кірген 500 компанияның 21 пайызын иеленген.

Бүгінгі медиа магнаттарға дейін медиа өзгерістің тиімді жағын дұрыс пайдаланып, түсіне бастаған. Руберт Мердок: «Ақпараттық индустрия орынсыз немұрайлылық танытуда ... Газет сайттары диалог алаңы болуы керек. Цифрлы жүйе әлемінің тұрғындары енді газет шығарушыларға хаттар жібермейді, интернетте кіріп өздерінің блогтарын жүргізе береді.

Біз осы блогерлердің хатын күтіп отыратын адам болуымыз керек» - деген [7]. Сондықтан Мердок жастар арасындағы ең танымал, беделді блогерлердің жұмыс жасайтын MySparc сайты сатып алған болатын.

Қазіргі заманғы медиа революция алдыңғы дәуірдегі ақпараттық революция сияқты сөздік қорымызға жаңа сөздер мен жаңа теориялар енгізуде. XX ғасырдың басында «Манчестер Квардия» газетінің редакторы, Чарли Скотт «телеарна» (television) жартылай грек және жартылай латын тілінен алынған деп сынаса, бүгінде оданда басқаша тұрпатты терминдер қалыптасуда. Мысалы, «блог» сөзін алғаш 2004 жылы Merriam-Webster баспа мекемесі пайдаланған болса, 2005 жылы американдық «Нью-Оксфорд американдық сөздігінде», подкаст, содан кейін folksonyk сөзін қолданды. Бұл үрдіс біздің журналистикада да үйреншікті құбылыс болды. Бүгінгі онлайн баспа, онлайн журналистика, блогтар, азаматтық журналистика, кибер журналистика, контент, коммент және т.б. терминдерді күнделікті пайдалануымыз осының жақсы мысалы болып табылады.

Газеттер өз электронды нұсқаларына жаңа үрдістерді енгізіп жаңа жолдарды іздеу талабы туындап отыр. Біріншіден, мақалада оқырмандарға қысқаша ақпарат беретін мазмұны болуы керек, ал бұл жайлы редакциялар ерекше назар аудару керек. Оқырмандар электронды басылымды оқыған кезде, олар әдеттегі газет ретінде басқы бетінен бастамайды, олар өздеріне қажет ақпарат бар бетті тікелей ашады, сондықтан баспасөздің кез-келген бетіне көшіп, керекті деректерді тереңінен табуға қол жетімділігін қамтамасыз ету керек. Басқаша айтқанда, оқырманның назарын тікелей тартатын элемент болу керек. Екіншіден, әр беттегі материал оқырманға ықпал ету үшін ынталандыруды табу маңызды. Әрбір мақаланың рейтингісі үшін арнайы like немесе жұлдызшалық таңба болуы мүмкін және белсенді қатысушыларға автормен тура кеңесу немесе дебаттар үшін жеке бұрыштар мен терезелерді аша алады. Кейбір жағдайларда түрлі теріс әрекеттерден аулақ болу үшін қатысушыларды тіркеу қажет. Бұл мүмкіндіктің кеңеюіне байланысты электронды газеттерде блогтардың, блогтарда жеке газеттердің сипаты пайда болады. Бұл жерде мәселе «азаматтық журналистика» емес. Журналистика өзінің дәстүрлі ерекшеліктерін жоғалтқандықтан, мемлекеттік мекемелердің кәсіби мониторингін және бақылауын тоқтау мүмкін. Басқаша айтқанда, демократиялық қоғамдағы бұқаралық ақпарат құралдарының маңыздылығын көрсететін мүмкіндік туындайды.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Горохов В., Гринберг Т. Интерактивная журналистика: Путь в будущее // Журналистика и литература на рубеже нового тысячелетия. / В. Горохов, Т. Гринберг - Москва, 2000. - 281 с.
- 2 Katz E. The End of Journalism? Notes on Watching the War // Journal of Communication. 2017 42(3). - P. 9.
- 3 Бакулев Г.П. Массовая коммуникация: Западные теории и концепции. / Г.П. Бакулов - Москва, 2010. - 159 с.
- 4 Землянова Л.М. Пресс-бизнес в условиях развития кибержурнализма // Вестник МГУ. Серия «Журналистика». - 1999. - №3. - С. 71.
- 5 Вартанова Е.Л. Конвергенция как неизбежность // От книги до интернета: Журналистика и литература на рубеже нового тысячелетия. / Е.Л. Вартанова - Москва, 2000. - 240 б.
- 6 Егоров В. Телевидение между прошлым и будущим. / В. Егоров - Москва, 1999. - 360 с.
- 7 Землянова Л.М. Зарубежная коммуникативистика на рубеже веков / Л.М. Землянова - Москва, 2000. - 365 с.

Зулпакил Маулет, Б. Токтарбай

*Монгольский государственный университет, Улаанбаатор, Монголия
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан*

Информационные технологии и традиционная журналистика

Аннотация. В статье рассматриваются основы доступа к именам электронных эквивалентов в нашей базе данных. Сегодня новые информационные технологии стремительно развиваются и быстро меняются и выступают общественным институтом.

Под влиянием новых информационных технологий традиционная журналистика развивается вместе с новыми медиа, с новыми тенденциями. В статье авторы подробно обсудят интерактивный характер уникальных черт современной журналистики и роль личности в ней.

Одной из важнейших особенностей информационных технологий является интерактивность. Этот интерактивный характер привел к отказу от концепции и принципов линейной модели науки о науках.

Ключевые слова: информационные технологии, общественные институты, журналистика, современная журналистика, личность.

Zulpakil Maulen¹, B. Toktarbai²

*¹Mongolian State University, Ulanbaator, Mongolia
²L.N.Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan*

Information Technology and Traditional Journalism

Abstract. The article discusses the basics of accessing electronic equivalents' names into our database. Today, the new information technology is rapidly developing and changing, and has become a public institution.

Under the influence of new information technology, traditional journalism has been developing along with new media, with new trends. In the article, the authors will discuss in detail the interactive nature of the unique features of modern journalism and the role of an individual in the journalist.

One of the most important features of information technology is interactive. This interactive character has led to the rejection of the concept and principles of the linear model of science about the sciences.

Keywords: Information technology, public institutions, journalism, modern journalism, and personality.

References

- 1 Gorokhov V., Grinberg T. Interaktivnaya zhurnalistika: Put' v budushcheye [Interactive journalism: The path to the future], Zhurnalistika i literatura na rubezhe novogo tysyacheletiya [Journalism and literature at the turn of the new millennium]. (Moscow, 2000, 281 p.). [in Russian]
- 2 Katz E. The End of Journalism? Notes on Watching the War , Journal of Communication. (3) 42, P. 9. (2017).
- 3 Bakulev G.P. Massovaya kommunikatsiya: Zapadnyye teorii i kontseptsii [Mass communication: Western theories and concepts], (Moscow, 2010, 159 p.). [in Russian]
- 4 Zemlyanova L.M. Press-biznes v usloviyakh razvitiya kiberzhurnalizma [Press business in the development of cyberjournalism], Vestnik MGU, Seriya «Zhurnalistika», (3), 71. (1992). [in Russian]
- 5 Vartanova Ye.L. Konvergentsiya kak neizbezhnost' [Convergence as inevitability], Ot knigi do interneta: Zhurnalistika i literatura na rubezhe novogo tysyacheletiya [From books to the Internet: Journalism and literature at the turn of the new millennium], (Moscow, 2000, 240 p.). [in Russian]
- 6 Yegorov V. Televideniye mezhdru proshlym i budushchim [Television between the past and the future], (Moscow, 1999, 360 p.). [in Russian]
- 7 Zemlyanova L.M. Zarubezhnaya kommunikativistika na rubezhe vekov [Foreign communication at the turn of the century], (Moscow, 2000, 365 p.). [in Russian]

Автор туралы мәлімет:

Zul'pakil Maulen - Моңғолия мемлекеттік университеті, Улаанбатор, Моңғолия.
Toktarbai B. – Журналистика және саясаттану факультетінің докторанты,
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Zulpakil Maulen - Mongolian State University, Ulanbatoor, Mongolia.
Toktarbai B. – PhD student at faculty of Journalism and Political Science, L.N.Gumilyov
Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Журналистика сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Қазақ баспасөзінің тарихы, журналистиканың теориялық және қолданбалы ғылымдары, қоғаммен қатынасы, көсемсөзі, баспасөз қызметі туралы мұқият тексеруден өткен материалдарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсырады және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_journalism@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):

- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін болуы керек.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

- Microsoft Word (docx) форматындағы файлда;
- Times New Roman шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- транслитерация **Library of Congress (LC)** жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында қою әріппен жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (курсивпен);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі жартылай қоюмен белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қойылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.]).

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмысының мекенжайы, телефоны және e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журнал жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттері:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859

- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859

- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Provision on articles submitted to the journal “Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Journalism Series”

1. Publication of carefully selected original scientific works in the field of journalism, publication of materials devoted to the scientific issues of the direction of historical, theoretical and applied research of journalism, public relations, journalism, publishing.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 408) and by e-mail vest_journalism@enu.kz in Word format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors’ consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author’s e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Requisites:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859

- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859

- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«For the publication of the name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Журналистика»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области журналистики, публикации материалов посвященных научным вопросам исторических, теоретических и прикладных исследований журналистики, связи с общественностью, публицистики, издательского дела.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_journalism@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить сопроводительное письмо.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx); – шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2; – междустрочный интервал 1; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (жирным)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4.500 тенге, для сторонних организаций – 5.500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859

- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859

- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: **Қайрат САҚ**
Жауапты редактор: **Ілияс Құрманғалиев**
Жауапты хатшы: **Гүлжазира ЕРТАСОВА**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Журналистика сериясы.
- 2019. - 3 (128). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. - 82 бет.
Шартты б.т. - 12,5   Таралымы - 25 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды